

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Pedagógus-továbbképzési programok szerzői jogi megítélése

Ügyszám: SZJSZT 33/2005

Az S. Kht. levelében foglaltak:

„Az S. Kht. az O. M.kizárólagos tulajdonában álló társaság. A társaság közhasznú feladatellátása keretében – többek között – pedagógus-továbbképzési programok fejlesztésével (kidolgozásával) foglalkozik...

A pedagógus-továbbképzési program olyan dokumentum, amely a pedagógus-továbbképzés tartalmát adja. Egyfelől elsősorban kiterjed a továbbképzés céljának, célcsoportjainak (az érintett pedagógus munkakörök) meghatározására, másfelől felöleli a továbbképzés elvárható eredményeinek ismertetését, illetve kifejti a továbbképzés eredményeként a pedagógiai szakismeretekben megjelenő „hozzáadott értéket,” amellyel a résztvevők – a továbbképzés teljesítése esetén – majd rendelkezni fognak. A program ismerteti a továbbképzés megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételeket. Végezetül a program a továbbképzés tantervi egységeit és részletes tematikáját adja meg.

A pedagógus-továbbképzésekkel kapcsolatos jogi szabályozás alfája „a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről” szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet. E rendelet 2. számú mellékletének (a „Kérelem pedagógus-továbbképzési program alapítására” űrlap kitöltéséhez szóló) útmutatója úgy fogalmaz, hogy a pedagógus-továbbképzési akkreditációra szóló kérelem dokumentumai (ennek körében a pedagógus-továbbképzési program is) szerzői jogi védelem alá tartoznak.

Könnyű volna a rendelet deklarációját minden további gondolkodás nélkül tudomásul venni, ha a szerzői jogról szóló ismereteink nem volnának ellentmondásban a rendelet kijelentésével. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény a tárgyi hatály (tehát a szerzői jogvédelem alá eső művek) meghatározásakor körültekintően és koherens logikával jár. Tekintsünk el ennek kifejtésétől, mindazonáltal a törvényalkotói szándékról annyi biztosan kijelenthető, hogy nem tartalmazza a jogszabály erejénél fogva alkotásnak való minősítés lehetőségét. Másképpen fogalmazva: a jogszabályi deklaráció ellenére nem lehet eltekinteni az alkotás szellemi tevékenységéből fakadó egyéni és eredeti jellegének vizsgálatától, illetve annak megítélésétől, hogy eléri-e a törvény megkívánta tudományos színvonalat.

Abban [kérjük a Szakértő Testület] segítségét, hogy szakértő véleményével segítse értelmezni a pedagógus-továbbképzési programok szerzői jogainak fenti problematikáját. Tudni szeretnénk, hogy a szóban forgó programok a szerzői jogvédelem szintjén védettek[-e]...E kérdés eldöntésének abban látjuk a jelentőségét, hogy a továbbképzési-programokkal kapcsolatos jogügyleteink formáját megfelelően válasszuk meg...”

Az eljáró tanács véleménye:

I. 1. A megbízó kérdése megválaszolásának kiindulópontjaként a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 1. §-ának (1)-(4) és (6) bekezdését kell különösen figyelembe venni.

Az 1. § (1) bekezdése így rendelkezik: „Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.” A § (2) bekezdése előbb leszögezi, hogy „szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása,” majd példálózó felsorolást ad az ilyen alkotásokról.

Az 1. § (3) bekezdése további lényeges tartalmi elemeket nyújt a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások – művek – fogalmához: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

A § (6) bekezdése az ú.n., „ötlet-kifejezés dichotómia elvet” fogalmazza meg, mikor leszögezi, hogy „[v]alamily ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.”

2. Az Szt. 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás külön kiemeli: „A törvény a magyar és a nemzetközi szerzői jogi felfogásban egyaránt általánosan elfogadott elvet tükröz annak egyértelművé tételével, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.”

A miniszteri indokolás ezzel rámutat a törvény szövegében is tükröződő arra az elvre, hogy a szerzői jogi védelemnek az olyan tevékenység a tárgya, amely a szerző szellemi alkotását testesíti meg. Olyan szellemi alkotást, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.

Az Szt-ben alkalmazott mű- és eredetiségfogalom összhangban áll azzal, ami az Európai Unió irányelveiben – különösen a számítógépi programok és az adatbázisok védelméről szólókban – tükröződik. A számítógépi programok védelméről szóló 91/250/EGK sz. irányelv 1. Cikkének 3. bekezdése így rendelkezik: „A számítógépi program védelemben részesül, ha az eredeti abban az értelemben, hogy az a szerző saját szellemi alkotása. Semmilyen más ismerv nem alkalmazható a védelemre való alkalmasság meghatározásához.” Az adatbázisok védelméről szóló 96/9/EK sz. irányelv 3. Cikkének 1. bekezdése ezzel összhangban mondja ki a következőket: „Ezen Irányelv szerint az adatbázisok, amelyek – a tartalmuk kiválasztásánál és elrendezésénél fogva – a szerző szellemi alkotását testesítik meg, szerzői jogi védelemben részesülnek. Semmilyen más ismerv nem alkalmazható a védelemre való alkalmasság meghatározásához.” Jóllehet az *acquis communautaire*-ben ezek a meghatározások közvetlenül csak az érintett két kategóriára vonatkoznak, nyilvánvalónak látszik, hogy súlyos koncepcionális zavart eredményezne, ha az EU valamely tagállama ettől eltérő mű- és eredetiségfogalmat alkalmazna más műkategóriák esetében (például, ha nem elégedne meg a szellemi alkotás meglétével, hanem azt is megkívná, hogy az egyéni, eredeti jelleghez a szerző személyiségének valamilyen „misztikus”, hangsúlyosabb kifejeződése is társuljon).

3. Meg kell említeni az Szt. 1. §-ának a (4) bekezdését, illetve vele kapcsolatban a § korábbi (5) bekezdésének a hatályon kívül helyezését is. A (4) bekezdés így szól: „Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a

jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.” A bekezdés eredeti szövegét a 2001. évi XLVIII. törvény 67. §-ának a k) pontja módosította ilyen módon. Az Szt. eredeti szövege még minden szabványt kizárt a védelem köréből.

Az említett törvény 66. §-ának d) pontja még jelentősebb mértékben szűkítette a szerzői jogi védelemből kizárt művek körét, miután hatályon kívül helyezte az Szt. 1. §-ának a korábbi (5) bekezdését, amely így szólt: „A szerzői jogi védelem nem terjed ki a gazdálkodó szervezetek (Ptk. 685. § c) pont) és a gazdálkodó szervezetnek nem minősülő jogi személyek feladat-, illetve tevékenységi körében végzett ügyintéző tevékenység során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedésekre, valamint azok tervezeteire sem.” Ez nyilvánvalóvá teszi, hogy még az ügyintézői tevékenység során keletkezett intézkedések is szerzői jogi védelmet élvezhetnek, ha egyéni, eredeti jellegűek. Nincs szükség tehát arra, hogy tudományos (vagy – a szépirodalom értelmében – irodalmi) színvonalúak legyenek. Az írott szövegek szerzői jogi védelmének az ilyen fajta – vagy bármilyen más – színvonalhoz kötését az Szt. 1. §-ának fent idézett (3) bekezdése egyértelműen kizárja, amikor kimondja, hogy „[a] védelem nem függ... az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélétől.”

II. Az Szt. idézett rendelkezéseire figyelemmel, annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy a megbízó által említett pedagógus-továbbképzési programok szerzői jogi védelem alá esnek-e, illetve eshetnek-e, előbb azt vizsgálta az eljáró tanács, hogy az említett programok egyéni, eredeti jellegűek-e és így megfelelnek-e a szerzői jogi védelem feltételeinek, majd pedig azt, hogy ha meg is vannak a szerzői jogi védelem feltételei, nem minősülnek-e esetleg olyan ügyiratoknak, amelyek az Szt. 1. §-ának (4) bekezdése szerint mégsem élveznek szerzői jogi védelmet.

III. A megbízó nem bocsátott az eljáró tanács rendelkezésére konkrét pedagógus-továbbképzési programokat. Megküldött viszont két dokumentumot. Az egyik a „Tájékoztató a 'Kérelem az alapítási engedély kiadásához' című űrlap kitöltéséhez” a másik pedig a „Tájékoztató a 'Kérelem az indítási engedély kiadásához' című űrlap kitöltéséhez” címet viseli. Ezek részletesen leírják a programok lehetséges tartalmát, az azok elkészítésénél figyelembe veendő követelményeket és szempontokat, s rámutatnak arra is, milyen hibák elkerülésére indokolt figyelmet fordítani azok kialakításánál és elkészítésénél. Az eljáró tanács a dokumentumok mellett természetesen részletesen tanulmányozta és figyelembe vette a megbízó levelében említett kormányrendelet (továbbiakban: R.) irányadó rendelkezéseinek, valamint a rendelet mellékleteinek és az azokhoz csatolt útmutatóinak a szövegét is.

Már a megbízó levelében írtak is, de különösen az R. irányadó mellékletében és az ahhoz csatolt útmutatóban, valamint a megküldött tájékoztatókban foglaltak egyértelművé teszik, hogy a pedagógus-továbbképzési programok elkészítése során igen bő tere van az egyéni vonásoknak. Egy olyan programnak, amelyet az R. előírásainak és a mellékletben, az útmutatóban és a tájékoztatóban foglaltaknak megfelelően készítenek el, rendes körülmények között szükségképpen vannak egyéni vonásai; a megoldandó feladatok távolról sem határozzák meg milyen tartalmú és milyen módon leírt program szülessen; tere van számos lehetséges változatnak mind a tartalom, mind a leírás, mind a kifejtés módja tekintetében.

A megbízó helyesen állapítja meg, hogy az Szt. nem ad lehetőséget valamely szöveg egyéni, eredeti jellegének, s ezért szerzői jogi védelmének, minden további nélkül való megállapítására egy kormányrendeletben vagy egy űrlap kitöltéséhez szolgáló útmutatóban vagy tájékoztatóban. Előfordulhat, hogy egy program mégsem kaphat szerzői jogi védelmet, ha az nem bizonyul eredetinek abban az értelemben, hogy egy másik programnak – vagy

valamely már létező más írásműnek – a szolgálai másolata. Az eljáró tanács egyébként abból indul ki, hogy a szolgálai másolat az eljárás során nem kaphat akkreditációt.

IV. Mint ahogyan az eljáró tanács erre a fentiekben utal, azt is indokolt megvizsgálni, hogy valamely program azért nem részesülhet-e esetleg szerzői jogi védelemben, mert valamely jogszabály – így különösen az R. – alapján hatósági vagy más hivatalos ügyiratnak minősül. Ehhez az R. irányadó rendelkezéseit, mellékletét és az ahhoz fűzött útmutatót szükséges megvizsgálni.

Az R. 7. és 8. §-a egyértelművé teszi, hogy a továbbképzési programokat, illetőleg azok indítását az 1. számú mellékletben szabályozott államigazgatási eljárás keretében hagyják jóvá, és hogy csak olyan program indítható, amelyet így jóváhagytak, illetőleg, amelyre a külön indítási engedélyt is kiadták.

Ez azt jelenti, hogy *az említett eljárás keretében* a továbbképzési programok olyan ügyiratokká válnak, amelyekre az Szjt. 1. §-ának (4) bekezdése szerint nem tartoznak a törvény védelme alá.

Az eljáró tanács az előző bekezdésben kiemelte „az említett eljárás keretében” kifejezést annak aláhúzására, hogy a szerzői jogi védelem hiányára vonatkozó megállapítás csak az említett eljárás keretében irányadó. Tehát az eljárásban, az eljárási aktusok céljára való felhasználás esetén nincs szükség az egyéni, eredeti programok jogosultjainak az engedélyére.

Az Szjt. 1 §-a (4) bekezdésében foglalt rendelkezés jogpolitikai indoka az, hogy a jogszabályok, a bírósági és más hatósági határozatok, hivatalos közlemények, ügyiratok és kötelező szabványok szerzői jogi megköttöttségek nélkül hozzáférhetővé váljanak az érdekeltek számára.

A pedagógus-továbbképzési programoknak nincs olyan kötelező hatósági jellegük, hogy szabad felhasználásuk az adott államigazgatási, engedélyezési eljáráson kívül indokolt lenne. Ezért, amennyiben a programok egyéni, eredeti jellegűek – s ahogyan az eljáró tanács a fentiekben erre rámutatott, rendes körülmények között azok – *az engedélyezési eljáráson kívüli felhasználásuk esetén szerzői jogi védelem alatt állnak*; tehát csak a program jogtulajdonosa használhatja fel azt, illetőleg csak az ő engedélyével használhatja fel azt bárki más.

Az eljáró tanács emlékeztet arra, hogy a Testület az SzJSzT-27/01. számú szakértői véleményében hasonló álláspontot fogadott el a szakértői vélemények hivatalos eljáráson belüli és azon kívüli felhasználása tekintetében is.

Budapest, 2006. január 27.

Dr. Horváth Zoltán
a tanács elnöke

id. Dr. Ficsor Mihály
a tanács előadó tagja

Dr. Debreczeni Ferenc
a tanács szavazó tagja